

Kjære Kramer!

U. B. BERGEN

No. 1808 74

Tusend tak for brev og penge - og kommission.
Jo jeg er særdeles vel fornøjet med priser og alt,
men havde jeg lidt for vidst, hvordan T. vilde
have det, kunde jeg nok faaet alt mere efter
hans smag, - og havde jeg vidst, at han vilde
sette ramme lige ind til tresnittet, - uden karte;
kunde jeg ogsaa beregne tresnittene paa dette, - de
maatte da trykkes med tykkere farve - (og virke tyngre),
kartonen skal jo frembringe det lettere stof, som et
tresnit kan opnaa i modsætning til maleri; -
ligeaa kunde jeg jo dæmpet farven, - men jeg forstod
det sliis, at han just vilde ha alt saa "farvet"
som muligt og anstrænge mig derfor med at faa
for ex. "fiskeren" saa "koloret" som mulig, -
jger mig bange for, at jeg har lavet selvtallem og
et par andre for meget sterke i farve ogsaa, - men
jeg faar trykke om igjen. - "Kvinnas-gang" holder
jeg paa at trykke om igjen i saa dypt og triste
farver som muligt, - han vilde vel helst have det
i "hestelort og arfald" - det vil jeg nodig love, - men
han skal faa det saa trist og begravelsesagtigt, at

at han skal leve i² daarlige humør af at se
paa det, - (selvfølgelig vil jeg søge at gøre det
kunstnerisk set godt alligevel, - det skal ikke bli
et "Hr. Andersen = fuskebillets", som jeg lavede forrige
aar i Bergen, - jeg har ofte end samvittighed for det
produkt). Men hvad i alverden har han at
indvende mod "solie natten", - jeg synes det er mit
næstbedste tryk af dette, - (det bedste var et med en
egen mystisk lysning i baggrundens fjeldbakker
(et af de 4)) som jeg sendte ind i vaar tidlig, - skulde gjerne vide
hvem, som har det); - dette sidste tryk var trykt
noget anderledes i forgrundens solier, - end de
övrigt, - jeg syntes selv, at det gav en fyldigere virk-
ning i forgrunden, eller hvad synes du, - ligeledes
var det noget godt i luften, - noget af nattes "skimmer"
för dag; - eller hvad synes du, - det er vanskeligt
om jeg kommer til at lave noget stort bedre tryk
af dette paa længe, - jeg er træt af det træsnit, og
og det er mig en tilidelig pine at trykke det om
igen for det første, - jeg sled ordentlig med dette.
Jeg vilde gjerne høre din udtalelse om dette tryk, og om
vi skulde lætte det i dit, som du i saafald kunde sende
mig til et forsök paa forbedring; - det var jo et forbandt
papir vi havde brugt, - "fransk laandpapir", tror jeg

U. B. BERGEN
M. 1808

det var, vi brugte, - iallfald er "fransk haandpapir"
 det værste af alle papirer at trykke paa, - det har
 jeg sørgeligt erfaringer for: fra gamle dage, - da
 jeg i min naivitet troede, at det kunde erstatte
 "japansk haandpapir". Ja jeg havde et slunt
 uheld en dag eller natten nat, - det regned og
 kulfjeder ned, saa vandet fra tovetaket randed ind
 i arbejdsrummet (attelieret fremdeles soverum) - (en
 bjælke ^{skalmi repareret med} huset ^{lusekreie og en afstumpet} har givet efter og bøiet sig), - og dette
 tovetakervandet som seled ind traf akkurat ned i
 bænken med mine japanske papirer, - jeg troede
 det hele var ødelagt, men har nu efter mange
 forsök fundit en methode, saa jeg kan bruke den
 hvert ark maa ligge et døgn i vand, saa tovetakervand
 farven gaar væk, - saa maa det sættes op paa et
 fuldstændig fladhøvet underlag og stiftes med tegne-
 stifter, - saa telt, - som der er plads for tegnestiftenes
 hoder, - da blir det atter glatt og flatt - ja endog
 bedre end for at trykke paa, - men det er besværligt,
 da der maa omtrent 204 tegnestifter til hvert papir -
 det værste er, at papiret næsten ikke kan løftes
 op af vandet med hænderne, da det vil gaa i =
 stykker af sin egen vægt, - det maa tages op

med to flader pinder ⁴ ~~st~~ stückket ind under
papiret, - hver^{mind} et stykke fra midten ^{at papiret}; papiret
maa heller ikke ligge i brøst ^{brøkk} i karret, da en slig
brøst ^{brøkk} aldrig gaar helt ud igjen; - til at stramme
eller slette ud igjen papiret med har dine ruller
ydre mig uvurderlig tjeneste, - men ^{jeg takker dig i takhed for hvert papir jeg redder.} jeg maa bytte
rull stadig, for at vandet ikke skal løse dem op,
- jeg har jo sørget for erfaring fra min første rull om
vandets uheldige indflydelse; - jeg har nu faaet
disse ruller saa finslipte, at der ikke findes et eneste
hul saa stort som et naaløie i dem, - de som faaet
er fyldt med maling og afslibt; - en rull slipt
jeg for lunge, saa jeg kom ind paa nye ruller - det
er vel luftblærer i massen, - men den er nu i orden.
Et par af rullerne var lidt skjæve, - axling huller
stod ikke rigtig i midten, - men ved stadig at slibe
mest paa den side, som var tyngst, (- hang ned) - har
jeg faaet dem ontrent aldeles gjevne. Det mærkelige
er, at det nytter ikke at slibe massen, uden at der er ind-
tørket et lag maling paa den, - da blir den gjevne og fin,
men forsøker jeg at slibe en renvasket rull, blir den kornet
og ugjevne, - jeg tror den da er paa grænsen af at vilde smelte
i overflaten paa grund af quidningen, - altsaa - skal
du have en rigtig gjevne og fin overflade paa en af
dine gummielastik plater, saa rull den over med
maling og lad den tørre ind og slip saa indtil malin =

5
 gen og et yderst tyndt lag af massens overflade er
 fjernet, - sliper du længer blir det atter ugyldigt; thi
 da faar du en ^{fin} kornet overflade (som kanske kunde
 benyttes til toutryk). - Gummie elastik maatte forresten
 sege sig udmærket for store flader (i toutrykplater), -
 hvad vilde massen koste pr. plade pr. kvadrat decim.
 naar den skulde være ca. 1 cm. tyk? Den vilde være
 adskillig bedre end linolium, - som har den slumme
 fejl, at der saa let løsner stykker af i plader med
 kileformede spidser, - den er for "grødagtig" myk, - is
 liker den ikke, - det er den jo at arbejde i; - i smaa-
 ting, - ujevne+kanter o. s. v. bruger jeg ofte bare mine
 skarpe negle til at "kløre" væk det overflødig; men
 som sagt, det er et "grødagtigt" usolid materiale;
 pladerne maatte jo helst emballeres i bomuld, naar de
 ikke bruges, - jeg har alt faaet flere plater ødelagt
 af den masse kattinger, vi har; ~~og~~ ~~den~~ har fundet
 ud, at linolium er et udmærket materiale at læsse
 klørene paa - næsten like saa god som barken paa
 mine opltrær og prydtær - særlig byld. —

Ja naar jeg nævner kattinger, maa jeg fortælle om den
 kattingen, dere havde paa "Neset"; - dere havde vistnok
 "givet" eller "lovet" den til "Pia-pakket", - og saa har
 de dere glemt det og gav den saa til Fovise Stranden
 Derop opstod komplikationer (som du ikke maa repetere

til nogen her i huset - da vi jo har vore antipa-
thier og sympathier paa hver vor kant) —

Ultraa Lovisa fik kætungen og fundermelsen var stor
hos Piaakket, - en af mine børn - (navn bør ikke
nævnes) - stjal saa kætungen igjen, - paa det at ret-
ferdigheden skulde seire, - og bragte den ud til
Piaakket, - der vandrede den ind igjen til eders
hus og ledte vel efter dere, - fik kanske ikke saa rar
kost, - og saa holdt den sig lige saa godt der i urene,
men den blev opdagt af folk - og Lovisa var
ude og ledte den op - atter bragte en af mine børn
den ud igjen til Piaakket, hvor den siden har været
og endnu er i hemmelighed. Lovisa har været
her flere gange og spurgt efter den, - hun har nok
mistanke og har endog spurgt mig, - som hun
antagelig holder for den sandferdigste af familien,
og vorede som sandt var, at jeg havde seet den i
Kramers stein røiser, - og Lovisa leder vist der endnu.
Tyttebørene, som Arnold skulde plukke ^{til dig}, blev stjalet
en søndagsmorgen - straks efter at du var reist - af en
flok gætunger; og tror du faar sætte de peneste tyttebær-
torvene paa taket, og heller sætte blaabærtorn isteden
paa marken. Dit tak trenger iallefald at torve-
lægges. - Johan kunde jo gjøre det, - men jeg synes
han er vel der mod dig, - baade Engel og jeg sa,

at han kunde nøiet sig med 5-6 kr. p. dag, - men
de andre gutter i nærheden har sat ham op, -
kommunismen virker her ogsaa, - de andre har
nemlig 8 kr. p. dag, og han syntes han var rimelig
mod dig, naar han kun forlangte 7. —

Imidlertid har han gjort godt arbejde, - dit
som er gjort, - stemmuren er rigtig vakker med
alle rindinger ud i mod dagen, "vise", som de siger
her, - men jeg syntes den havde været vaklere om
den havde gaaet i en kurve - enten ind mod
bakken eller ud mod huset, - men du vilde be-
stemt have den ben paastod Johan, og jeg syntes
ogsaa erindre, at du sa det samme til mig ogsaa;
han valgte ud de største og runderste, som kunde
haandteres til muren, - mange maatte skydes og var
da ubrugelige til andet - ^{end fyldt ned i for overkanten af muren} ^{hvor det saa}
er fjernet og uren blir rent dekorativ nu - men jeg
syntes næsten du spenderede for meget paa det lille
stykket overfor huset; - thi naar det skulde grundbrytes
blev det næsten bare stein, - jeg vilde i dit sted hellere
bare fyldt saa meget jord paa, at det blev en
haieg; - naar den blev godt gjødslet vilde den da
holdt paa frugtigheden; - jord maa du vistnok føre
til alligevel, da der blev lidt jord igjen, naar alle
steinen blev fjernet - det er jo en grusagtig tør jord, nærmest

„arbejdsjord“, - det værste er, at den slæb ikke holder
 paa gjødsel, - alt render igjennem, uden at den
 kultiveres; - hele Sandalen er forresten tør og „haardgjods-
 let“ jord, selv om den har været i kultur i aarhund-
 reder; - der mangler tung mineralholdig jord at blande
 med; - det har jeg derimod altfor meget af; - min
 jord holder paa gjødsel og er „udringrik“, - men den
 er for tung; - jeg skulde have noget af din - og du
 noget af min og blandet; - saa havde vi haft
 verdens bedste jord begynde to; - men transporten koster
 for meget; - nu ja, for et lidet stykke (som det der
 overfor dit hus) kunde det jo lade sig gjøre; - naar
 der først er gjort saa meget arbejde med grundbryt-
 ning, vilde det kanske lønne sig, om du fik en mand
 og leet en dag og hentede ca. 20-30 las jord hos
 mig; - jorden skal du selvstændigt faa gratis; - men
 best og mand vilde vel koste herimod 10 kr. for den
 dagen; - jeg skal gjerne tale med en mand i Sandal
 for dig om dette; - jeg vilde helst have en fra Sandal
 til slikt arbejde; thi der er vant med den lette jord,
 og jeg vilde da abordere om, hvor mange las han kunde
 kjøre - paa forhaand; - han vilde da beregne flere las
 og kjøre større las, end om han var fra et sted med
 tung jord. Thi den tunge jord er langt vanskeligere
 at spade ^{og løse} og 4 gange saa tung at kjøre - den synker mere
 isammen og er tyngre end den ser ud til. Skulde jeg plante

ud nogen havebringebar - eller vil du helst have
 de vilde, som er der, - ja jeg mente ikke paa det
 lille opbrudte stykke \neq ovenfor huset, - det er for godt,
 men kanske paa siderne af huset at skjule den
 lidt stygge mur med og kanske nedenfor huset, - i
 skyggen der vil vel intet andet vokse, - nedenfor
 billedet er jo ogsaa bare skygge-baade af tuset og birke-
 træene, - disse sidste talte vi om, - hvad vi skuldi bestyres
 - nu er jo den rette tid, om vaaren blor" birken forment,
 nu faar saarene tørke i vinterens løb, - men hvormange
 stammer du vilde have husker jeg ikke - de kraftig-
 ste maa jo staa, og de vilde sikkert vokse hurtigere,
 om de smaa kom vok, - men det er jo ogsaa paa den
 anden side morsomt, at der er flere stammer; men
 mere en 4 tror jeg ikke er heldigt, da kronerne med
 tiden vokser sig saa ind i hinanden, at de tildeelt
 blir rökne ind mod midtten ^{at gruppen} fordi grenene dör
 vok paa grund af lys og luftmangel. —

En noksaa stor selje ca. 4 m. af mine fröplanter har
 jeg tænkt at sætte et eller andet sted ude hos dig, -
 ligeledes talte vi vistnok om et par piletrær, - men vi
 talte vist ikke om, hvor de skuldi staa (langt veien
 kanske).

Ja nu faar jeg se, om jeg kan faa istand det tryk
 af "Lys jüminat" ("Rödt fält" kaldte vistnok fru Köstling)

Som jeg har lovet dig, ¹⁰ - du talte om, at du likte Urdaals
tryk bedre end Kreyberg, - jeg forstaaer det ikke; - thi Krey-
bergs tryk er et af de, jeg lusker, fordi jeg selv syntes,
det var af de bedre, - medens jeg rent har glemte Urdaal,
fordi jeg fandt det svagt og almindeligt. Er ikke
fjeldt nok saa masint rødt (tint rødmøkt) paa
Urdaals tryk?

Jeg maa med skam bekendende, at jeg ikke lusker, om
jeg har takket Eder for oplum du i høst sendte børnene.
- tusend tak! - frugt er det bedste børn kan faa, -
Engel har ogsaa flere gange bedt mig skrive og takke
fri Oegot for en suppe terrin, som him fik hos hendes
hils hvide tak fra os beage! Engel beder mig spørge om
fri Oegot vilde være saa venlig at spørge Urdaal paa
fabrikken om der skulde være rester eller billig simple
tøjstubber at faa kjøbe enten for træsnit eller penge;
børnene er saa føle at slide ud sine klær i en fart -
det er snart umuligt at holde dem i sko og klær, og nu
maa de alle have nyt til jul. - Nu har jeg lavet et
stort "Søndalsstrand" i sort og hvidt; ^{og gæst} - det synes jeg kunstner-
risk set er langt bedre end det i farver (lidt større). Nu
maa jeg altsaa til med et "dampet" tryk af samme - det blir
vanskeligt - som du siger - i solskin. - Hils Holm, hvis han endnu
er hos Eder - og vær selv hjerteligt hilst fra os alle
her. Gratulerer fri Oegot med anden gangs antagelse paa
"statens" - jeg ser at maleren Kramer har paaet Finnes legat. ^{Bedste hilsen}
Astrup